

LBRIS

We know
books

Marius Balo

Păturica roz

Întemnițat în
China comunistă

Prefață de Doina Ruști

LITERA

București

MANTAUUA LUI JOSEF K.

Păturica roz – iată un titlu care te duce imediat cu gândul la dulcegăriile copilăriei. În aparență. Pentru că văzând numele autorului, rămâi în alertă, cel puțin până după primele fraze. Romanul, cutremurător prin subiect, pornește de la experiența întunecată și absurdă a unui profesor nimerit întâmplător în „minunata” lume de plastic, dincolo de care stă la pândă gura infernală a comunismului.

Marius Balo avea 33 de ani și ținea un curs la Universitatea din Beijing, când viața lui s-a întrerupt abrupt. A fost arestat și aruncat în închisoare. Nu știa pentru ce, nu știa pentru cât. Nimerise într-un infern, victimă a unui sistem social în derivă. Tinerețea lui s-a dus fără ca cineva să fie declarat responsabil pentru aceasta. Într-un sistem comunist, întotdeauna faptele odioase au acoperire în hârtii: semnezi că ai luat cunoștință, semnezi ca să-ți asumi o vină – nu contează care – și, desigur, recunoști că ești mistreț. Cine a trecut prin comunism știe prea bine că nu fac metafore. În general, la tinerețe ești ușor de intimidat și gata să semnezi orice, iar Marius Balo era tânăr și, pe deasupra, cu o bună educație creștină. A făcut

CAPITOLUL UNU

În acel moment am știut. Totul a devenit clar, limpede, apretat. Am simțit cum s-a ridicat un vâl de pe ochii mei, ceața deasă și perfidă care mi se lipise ca o pojghiță pe pleoape de atâția ani. În acel moment fumul s-a risipit și am simțit din nou contrastul nuanțându-mi-se-n ochi. Vedeam din nou și simțeam că sufletul îmi este viu, că s-a dezmeticit în sfârșit din letargia și din paloarea aceea cadaverică ce îmi furase sclipirea de pe chip și culoarea din obraji. Am simțit că trăiesc pentru că am început să simt durere.

Auzisem undeva că durerea este cel mai bun prieten al omului. Te asigură că încă n-ai murit, că încă trăiești, că încă mai este timp și o licărire de speranță că mai poți totuși să te schimbi. Ajunge, atât cât e, acel singur grăunte de lumină pierdut parcă în imensitatea bolții întunecate a văzduhului. Îți pompează în vene precum un torent, precum mânia primordială dintr-un râu involburat care se apropie de cascadă, o forță nepământească care îți pătrunde până în adâncurile sufletului și te reatomizează pentru

totdeauna. Atunci, în durerea aceea de nesuportat, te simți cel mai aproape de Dumnezeu.

Simți acest lucru pentru că trăiești în sfârșit în momentul prezent. Aici și acum, trup și suflet. Spațiul s-a dilatat, timpul și-a pierdut orice înțeles și tot ce vrei este să dai totul pentru că fiecare clipă este de acum o întreagă viață. Îți juri că nu vei mai irosi niciodată un asemenea dar, că nu vei mai lăsa niciodată vreun lucru sau vreun om să aibă control asupra vieții tale, asupra gândurilor și mișcărilor, asupra sufletului tău. Blestemi lenea, lenea blestemată care te-a adus aici, și îți promiți că vei fi bun. Vei fi!

Este însă prea târziu. Ofițerul tocmai a scos de sub o grămadă de hârtii împrăștiate pe masa de metal una pe care puteam distinge conturul unui om și în acel moment am știut că acel om, acel contur crud desenat de un program de calculator din anii '90, eram eu. Cap, trunchi, mâini și picioare așezate laolaltă de parcă ar fi fost copiate de pe un vechi mormânt egiptean din vremea piramidelor. În interiorul conturului, nimic. Alb și gol, spațiul m-a înfricoșat cel mai tare, mai tare decât orice altceva în toată viața mea. Atunci m-am trezit de fapt, atunci am început să simt durerea, în momentul în care mi-am dat seama la ce fusesem redus. Fusesem redus la nimic.

Nu îmi amintesc dacă a făcut vreo însemnare pe acea bucată de hârtie, însă în acel moment totul a devenit limpede, o senzație opusă diferențierii subiective care ne spune că totul se petrece în mintea noastră. Eram cât se poate de obiectiv și înțelegeam că de acum înainte forțe străine și necunoscute mie îmi vor hotărî destinul. Fusesem redus într-o fracțiune de secundă la un strop de cerneală pe o foaie de hârtie și devenea evident că nimic din nimicul

ăla nu s-ar putea împotrivi, acel strop nu îi va putea schimba soarta. Francezii au inventat un cuvânt care descrie perfect această stare de fapt și de drept în fața căreia mă aflu acum și îl compătimesc pe cel care a trebuit să o simtă întâi pentru ca apoi să îi poată pune un nume. *Fait accompli*. Este, fără îndoială, starea cea mai întunecată și mai deplorabilă în care poate ajunge vreodată un om, starea care neagă viața însăși. Este starea în care ajungi atunci când ai înțeles că nu mai are rost să speri.

Citisem despre ce înseamnă și cum se manifestă, însă nu o trăisem și nu o simțisem niciodată. Mi-am dat seama în clipa aceea că până la treizeci și trei de ani eu dusesem o viață ca pe palme, o viață de vis, din care m-am trezit acum brusc, în momentul în care m-am văzut conturat pe hârtia din fața milițianului. Instinctiv, mi-am desfăcut palmele și m-am prins de mânerul scaunului în care fusesem legat, un morman de metal ce semăna izbitor cu un scaun electric. Ancorat în podea, avea chingi atașate de el cu care să îți fie prinse picioarele, iar trunchiul îți era imobilizat cu un fel de placă lată de fier, un braț mobil care se rotea din stânga înspre dreapta și te cuprindea precum centura de siguranță în avioane. M-am prins cu degetele strâns încleștate de scheletul acela metalic, anticipând că mă va lovi inevitabil deznădejdea în starea aceea febrilă de anxietate în care mă aflu.

Spre surprinderea mea, nu s-a întâmplat. Nu m-a lovit deznădejdea, ci o tristețe profundă pe care am resimțit-o la modul cel mai fizic cu putință, ca și cum cineva mi-ar fi aruncat o găleată de apă rece peste creștet și, în graba-i de a ajunge din nou în pânza freatică, apa aceea nu mi-a spălat păcatele, ci doar mi le-a umezit. A umezit și a dat la o

parte noroiul care mi se adunase și mi se uscase pe suflet, iar el, văzându-se liber, nu a ezitat nici măcar un moment. S-a dus cu apa în adâncurile pământului, lăsându-mă în singurătatea și tristețea fără de margini a junelui părăsit de iubită. „Nu vreau să îmi petrec restul vieții lângă un in-conștient!” – îi spune ea cu durere, se întoarce și nu mai privește în urmă niciodată.

Nu apuc bine să înțeleg ceea ce simt pentru că intră în încăpere un individ pe care nu îl mai văzusem până atunci și atenția mi se îndreaptă înspre el. Eram de aproape douăzeci și patru de ore în acest beci, în acest subsol al miliției economice din Shanghai, temuta 803. Se numea așa pentru că acesta era numărul la care se afla clădirea. Am fost adus și legat în acest scaun ieri-dimineată. Am așteptat vreo trei ore, păzit de un gardian, pentru ca apoi să între investigatorul însoțit de o traducătoare. Așa a început o ploaie de acuze și întrebări citite dintr-un chestionar care părea standard, detalii tehnice pe care, în majoritatea cazurilor, nici nu le înțelegeam, darămite să știu cum să le răspund. Înțelegea și el că nu știu, însă întrebările trebuiau puse și, mai important decât atât, trebuia răspuns la ele. „Nu știu” nu era considerat un răspuns, ci o provocare. „Știi, însă nu vrei să spui!” M-am tot gândit că la un moment dat, după un nou răspuns „nu știu”, se va ridica de pe scaunul lui, va veni la mine – ținut pe scaunul meu – și va începe să mă lovească. Nu a făcut-o însă, ba chiar mi-a spus cu vreo câteva ore în urmă: „Știu că nu ai știut ce făceau șefii chinezi din această firmă. Știu că doar te-au folosit la fel cum i-au folosit și pe ceilalți străini”. Atunci când l-am întrebat dacă voi fi eliberat, mi-a spus: „Decizia nu este a mea. Eu doar pun întrebările”. Sinceritatea lui

mi-a dat un asemenea curaj încât l-am rugat să îmi dea o țigară. Obişnuit cu aproape două pachete pe zi, nu mai fumasem o țigară de ieri-dimineață. Mi-a zis că nu fumează. I-am spus apoi că am nevoie până la baie. Mai bine nu-i spuneam. M-a scos pe hol și am luat-o la dreapta. La capătul coridorului am intrat într-o încăpere în care erau două vase de toaletă. Ambele, fără capac sau colac și ambele, înfundate. Mă uit la picioare și observ că pe jos era apă și mizerie, apa care se scursese din ele. Abia acum îmi dau seama că mirosul pestilențial care îmi inundase nările din momentul în care fusesem coborât în acest beci provenea de aici. Trec peste toate și mă apropii tiptil de vasele de toaletă. Aproape că făceam pe mine. Dau drumul în vas, însă imediat curge pe lângă și ajunge în balta care se formase în jurul lor. Pantofii negri pe care chiar ieri-dimineață îi făcusem să strălucească de la buretele cu silicon arătau ca niște șalupe funerare împotmolite în apa sfințită a râului Styx, cel care desparte lumea celor vii de cealaltă lume.

Individul care tocmai intrase în camera de interogatoriu îmi părea a fi Charon, vâslașul care te trece râul în această lume de dincolo de zare. Era mic de statură. Avea însă piept și brațe puternice, îndesate într-o geacă neagră de piele cu două numere mai mică. Ofițerul care mă interogase întreaga zi se ridică de pe scaun, îl salută conștiincios și cei doi poartă un scurt dialog. Nu înțeleg nimic, cum nu înțelesesem nimic din limba aceasta stropșită din ziua în care m-am stabilit aici în urmă cu aproape patru ani. Micuțul în geaca de piele se uită apoi spre mine. Îl privesc și eu, însă dau de o privire goală care mă înspăimântă. Se apropie de mine, legat în scaun cum eram, și simt

că urmează să mă lovească. Îl văd strângând din pumni și aproape că aud cum îi trosnesc degetele. Vine, vine și se apleacă amenințător peste mine. E atât de aproape încât mirosul acela specific de geacă de piele îmi inundă nările și îmi arde capilarele ca un gaz toxic, menit să ucidă. Sunt atât de speriat încât nu pot să schițez niciun gest, nu pot să mă mișc, sunt efectiv paralizat. Abia respir.

Își împlântă pumnii în placa de fier care mă ține imobilizat și, cu o arcuire din coloană, își apropie capul de mine. Mă privește. Stă neclintit și mă privește drept în ochi. Încă nu sunt convins că nu va începe să mă lovească, însă, știindu-i pumnii odihnindu-se, creierul îmi slăbește bătăile inimii îndeajuns încât să pot din nou să gândesc. Îl privesc înapoi și clipa aceea de respiro dispare instantaneu într-o senzație de groază. Privirea îi este complet goală! Ochii lui, mici și negri, sunt ochi de om, însă altfel de om de cum sunt eu. Un fel pe care nu l-am mai întâlnit până acum și pe care nu îl pot identifica. Nu există lumină în privirea lui, însă există inteligență. O inteligență superioară, superioară mie în orice caz. Abia acum sesizez că are un cap neobișnuit de mare care-i pornește parcă direct din umeri și e tuns scurt, periuță, fapt care-i face craniul să pară cu atât mai mare. Volumul creierului este diferența de inteligență dintre noi.

Senzația de groază mă face să mă simt neputincios. Sunt neputincios. Legat fedeleș, încolțit de o creatură care știe că nu am nicio șansă, mă aflu în cel mai vulnerabil moment al vieții mele. Creatura din fața mea simte acest lucru și reacționează. Dintr-odată, simt că există totuși emoție în privirea aceea goală și după câteva clipe în care emoția s-a zbatut să iasă la suprafață din adâncul amorf al ființei lui,

reușesc să i-o citesc pe chip. Este satisfacția de a mă ști în puterea lui, satisfacția de mă ști suferind și înfricoșat. Mă liniștesc oarecum pentru că știu acum că e și el om. Dacă poți să simți bucurie atunci când îl vezi pe celălalt că suferă înseamnă că ești om, însă un om căruia i-a rămas doar un singur lucru care să-i aducă bucurie. Înțelege că l-am înțeles și rânjetul îi dispare de pe chip. Expresia feței îi revine la privirea goală, neumană, și pare că nu știe ce să facă. Eu sunt la fel de îngrozit și abia respir, însă el nu vede asta. Vede doar că l-am citit. Se îndreaptă din nou de spate, se întoarce și îi spune câteva cuvinte milițianului, după care iese din încăpere trântind ușor ușa în urma lui.

Milițianul îi dă traducătoarei un teanc de hârtii. Erau răspunsurile mele la întrebările care mi-au fost puse în-continuu de ieri-dimineată. Eram atât de epuizat, de flămând și de speriat, încât nici nu auzeam ce întrebări și răspunsuri îmi citește femeia. Auzeam doar undeva departe, ca printr-un vis, că se repeta același răspuns la aproape fiecare întrebare: „Nu știu“. Termină de citit și mi le pune dinainte ca să le semnez. Am o vagă impresie că îmi semnez condamnarea la moarte, totuși urmez, teleghidat, indicațiile ei. După ce termin, îmi pune dinainte o cutie albă de plastic, o deschide și observ că este un tuș roșu. Îmi arată că trebuie să îmi umezesc degetul mare în cerneală și apoi să-mi pun amprenta pe fiecare filă pe care o semnasem. Urmez din nou instrucțiunile și la final observ că femeia se caută prin buzunare și îmi întinde un șervețel. Năuc, îl primesc și mă uit cu emoție la el. Alb, fin, imaculat, mirosind a iasomie. Îmi ia câteva clipe să înțeleg pentru ce mi l-a dat: ca să îmi șterg degetul de cerneală.

Ia teancul de hârtii dinaintea mea și i le înapoiază milițianului care iese cu ele din cameră. Observ dintr-odată că e în sfârșit liniște. Matt, celălalt străin care fusese adus împreună cu mine, a fost eliberat. Am întrebat-o pe traducătoare în timp ce semnam hârtiile ce s-a întâmplat cu el. Mi-a spus că a fost lăsat să plece și, auzind-o, m-a cuprins instantaneu o stare de euforie, o stare de bine absolut, pe care îmi este imposibil să o descriu în cuvinte; îmi imaginez doar că aceasta este starea pe care o simt cei care prizează cocaină. Dacă el a fost lăsat să plece, atunci voi fi eliberat și eu! Avuseserăm poziții identice în această companie și ieri-dimineață, atunci când a venit poliția și ne-a ridicat de la birourile firmei, Matt fusese cel care semnase contractele! Eu doar eram prezent... Deci voi fi, cu siguranță, eliberat și eu!

Infectate dintr-odată cu optimism, acestea erau gândurile care mă animau în acele prime momente de liniște de după tornada care mă purtase timp de o zi și o noapte printr-un vârtej de nedescris, un vârtej al groazei care pare că te smucește prin văzduh cu un singur scop – să-ți despartă sufletul de trup. Era duminică, pe la vreo trei dimineața, și aveam în sfârșit nădejdea că va fi bine, că tot ce am trăit în acest răstimp nu va fi decât un vis urât de care peste câteva zile nici nu-mi voi mai aminti. M-a trecut un fior atunci când mi-am amintit de conturul de pe foaia de hârtie, însă mi-am zis că poate doar mi s-a părut, poate a fost totul doar în mintea mea, și că situația reală e cu totul alta, poate că realitatea este reprezentată de gestul traducătoarei de a-mi întinde un șervețel.

Milițianul se întoarce în cameră, se apropie de mine și îmi întinde cu blândețe ceva. Cobor privirea și-i văd în palmă o țigară. Dacă a fost un lucru pe care să mi-l doresc

În timpul interogatoriului, acel lucru nu a fost nici mâncare și nici apă. Eram lihnit și rupt de sete cum nu mai fusese niciodată până atunci în toată viața mea, însă, în sperietura mea, uitasem efectiv să mă gândesc la asta. Era însă un lucru la care nu uitasem să mă gândesc, un lucru care îmi venise de nenumărate ori în minte, un lucru la care tânjeam cu toată ființa mea și care eram convins că, odată dobândit, îmi va da înțelepciunea și puterea să mă salvez de toate necazurile: o țigară.

Am primit, așadar, cu mare bucurie înlăuntrul ființei mele imaginea țigării din palma milițianului, i-am mulțumit cu modestie și am înșfăcat-o cu nesaț. Odată ce am simțit primul fum că îmi inundă din nou plămânii în ceața aceea argintie a particulelor morții, am devenit convins că urmează să fiu eliberat, că totul a fost doar un avertisment divin, menit să mă facă să conștientizez că trebuie să mă schimb, că trebuie să renunț la stilul acesta de viață dezordonat și egoist, că trebuie să fiu mai bun. Primisem, ce-i drept, o mulțime de astfel de avertismente în ultimii ani și mai cu seamă în ultimele luni. O imagine aleatorie sau un sunet oarecare declanșau înlăuntrul meu o adevărată stare de alarmă, un strigăt de disperare venit din adâncul sufletului, care mă implora, suspinând, să mă schimb. Simțeam că sunt înconjurat de un pericol uriaș, iminent, însă diafan, cu o față nevăzută. Îmi aprindeam o țigară și senzația de urgență se pierdea în norii de fum pe care-i expiram.

Așa s-a întâmplat și acum. Țigara m-a liniștit. Nu fizic, pentru că fizic nu are cum. Ea îți accelerează bătăile inimii, îți crește tensiunea, nu ți-o coboară. Fumul inhalat îți stresează corpul și nu ți-l calmează, așa cum se dorește a-ți fi indus în subconștient de propaganda celor care